

Зміст

ПЕРЕДМОВА	7
ПОЛІТИЧНІ ТЕОРІЇ ТА КОНЦЕПЦІЇ: ВЕРИФІКАЦІЯ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИМИ ЗАГРОЗАМИ	
<i>Круглашов Анатолій.</i> Концептуалізація російської зовнішньої політики: неоімперська чи ретроімперська	10
<i>Horga Ioan.</i> World Order and Emergent Schools of International Relations	13
<i>Ціватий Вячеслав.</i> Концепт «кризова дипломатія» у теорії та практиці міжнародних відносин ХХІ століття: інституціональний та комунікативний аспекти	17
<i>Макар Юрій.</i> Проблеми української державності: внутрішні та зовнішні чинники у її формуванні	21
<i>Зайцева Зінаїда.</i> Геополітичні наративи російсько-українського протистояння в британському медійному дискурсі початку ХХ ст. ...	24
<i>Ротар Наталія.</i> Концепт дефіциту демократії в ЄС: переосмислення в умовах гібридних загроз	29
<i>Молочко Павло.</i> Нормативно-правове забезпечення діяльності політичних партій України: недоліки та прогалини законодавства...	33
<i>Drapak Mykhailo.</i> Conditions of Indigenous Peoples and National Minorities of Ukraine on the Frontline of Russia's Invasion and in the Temporarily Occupied Territories	36
<i>Лукіян Юлія.</i> Стратегії антикорупційної діяльності держави: теоретико-методологічний зріз	41
<i>Борзило Іван.</i> Національна безпека України: теоретичні аспекти ...	46
<i>Литовський Микола.</i> Основні підходи до визначення сутності та ролі етнополітичних конфліктів у політологічному дискурсі	50
<i>Карпюк Віталій.</i> Теоретико-методологічні підходи до дослідження діяльності військових контингентів у миротворчих операціях	53
<i>Риптик Микола.</i> Взаємодія засобів масової інформації та політичної еліти: сучасні інтерпретації	55
<i>Кривоніс Дмитро.</i> Сутність і особливості інформаційної війни.	58
<i>Мартиненко Євген.</i> Політична відповідальність за міжнародний тероризм	61
<i>Bohatyrets Valentyna.</i> Historical Understanding of Contemporaneity (Russia's Hawkish War Against Dovish Ukraine)	64
ТРАНСФОРМАЦІЯ, ОНОВЛЕННЯ, ВІДНАЙДЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ, РЕГІОНАЛЬНИХ ТА ГЛОБАЛЬНИХ БЕЗПЕКОВИХ МОДЕЛЕЙ	
<i>Гурак Ігор.</i> Ключові загрози безпекового характеру в контексті широкомасштабної війни росії проти України	71

**ТРАНСФОРМАЦІЯ, ОНОВЛЕННЯ, ВІДНАЙДЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНИХ, РЕГІОНАЛЬНИХ ТА ГЛОБАЛЬНИХ
БЕЗПЕКОВИХ МОДЕЛЕЙ**

*Ігор Гурак, к. і. н., доцент
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-8610-4024>*

**Ключові загрози безпекового характеру в контексті
широкомасштабної війни росії проти України**

У 1945 р. з метою недопущення в майбутньому масштабних трагедій на кшталт I та II світових воєн була створена Організація Об'єднаних Націй. Серед цілей ООН, її статут на перше місце ставить підтримку міжнародного миру та безпеки. Задля цього ООН повинна вживати заходів для запобігання та усунення загроз миру, придушення актів агресії або порушень миру. Без сумніву, за більше ніж 75 років існування, ООН у рамках реалізації своїх статутних цілей провела фундаментальну та незамінну роботу. Водночас, доводиться констатувати, що станом на даний час ООН стикається з проблемами інституційно-правового характеру, які стоять на заваді її ефективного реагування на значний пласт модерних викликів та загроз. Частина з них яскраво проявилася в ході російської агресії проти України.

За результатами Революції гідності керівництво Кремля вдруге впродовж XXI ст. опинилося перед загрозою втрати впливу на процеси в Україні. Реагуючи на таку ситуацію, росія окупувала Крим та розпочала багаторівневу операцію, спрямовану на взяття під контроль східних та південних регіонів України. Повною мірою реалізувати свої плани росіянам не вдалося, однак на Донбасі було створено російський анклав, який Кремль до лютого 2022 року використовував в якості одного із ключових дестабілізуючих факторів навколо України.

Станом на початок 2021 р. за результатами конфлікту на Донбасі, відповідно до підрахунків Управління верховного комісара ООН з прав людини, загальна кількість людських втрат в Україні становила приблизно 42 – 44 тис. осіб, в тому числі

більше 13 тис. осіб було вбито. Водночас, більше 2 млн. осіб виїхали з окупованої території. Реагуючи на російську агресію, Генеральна Асамблея ООН 27 березня 2014 р. в рамках резолюції “Територіальна цілісність України” засудила псевдореферендум від 16 березня та підтвердила прихильність до “суверенітету, політичної незалежності, єдності та територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів”. 31 жовтня 2016 р. у черговій резолюції (“Становище у сфері прав людини в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі (Україна)”)), схваленій Генеральною Асамблеєю, росію було названо країною окупантом та наголошено на невизнанні російської анексії півострова. Після цього генеральна Асамблея ще п’ять разів підтримувала резолюції, присвячені правам людини на території окупованого Криму та окремо резолюцію щодо мілітаризації півострова росією.

Однак в міру рекомендаційного характеру резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, вони не мали суттєвого практичного впливу на ситуацію в Україні. Натомість, в інший спосіб складалася ситуація в Раді Безпеки ООН, резолюції якої мають правозобов’язуючий характер. Присутність російської федерації в Раді Безпеки в якості постійного члена цієї інституції, дозволило їй у березні 2014 р. “накласти вето” на резолюцію, в якій підтверджувався суверенітет та територіальна цілісність України, вказувалося на нелегітимний характер кримського псевдореферендуму. У липні 2015 р. російський представник виступив проти резолюції, яка передбачала створення міжнародного кримінального трибуналу для розслідування авіакатастрофи МН-17. Також попри те, що керівництво Кремля традиційно звинувачувало українську владу у “кривавих злочинах” і “геноциді” проти мешканців Донбасу, саме через позицію росії на сході України не вдалося розгорнути операцію ООН з підтримання миру.

Таким чином, ООН не змогла запобігти військовій агресії стосовно територіально найбільшої країни в Європі, в результаті чого постраждали десятки тисяч осіб. Так само впродовж 8 років російської окупації Криму, ООН не мала фактично жодного впливу на ситуацію на півострові. При цьому потрібно мати на увазі, що відповідно до пункту 3 статті 27 Статуту ООН російська

федерація як країна, що має відношення до суперечки, яка обговорювалася, повинна була утриматися від участі у голосуванні.

ООН зрештою не змогла запобігти початку широкомасштабної війни росії проти України у лютому 2022 р. Спроби притягнути росію до відповідальності за її агресивні дії з допомогою ключових інституцій ООН також не мали успіху. 25 лютого росія використала право постійного члена Ради Безпеки для блокування ухвалення рішення із засудження акту агресії проти України та притягнення Кремля до відповідальності. Безсилою виявилася також резолюція Генеральної Асамблеї ООН “Агресія проти України”, в якій рішуче засуджувалася російська агресія проти України і яку підтримала 141 держава-член організації.

Напавши на Україну, російські військові, нехтуючи загальновизнаними нормами міжнародного права, в тому числі “Женевськими конвенціями про захист жертв війни 1949 р.” (є договорами, в яких беруть участь всі держави), вбивають, гвалтують, грабують цивільних громадян України, катують та вбивають українських військовополонених, свідомо знищують лікарні, школи, заклади культури тощо. Водночас, своїми діями Кремль, як зазначив генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш, розпалює тривимірну глобальну кризу – продовольчу, енергетичну та фінансову. Як свідчать результати аналітичної записки, озвученої у середині квітня знову ж таки Антоніу Гутеррешем, війна в Україні може призвести до бідності, злиднів та голоду 1,7 млрд. людей.

Таким чином, має місце ситуація, коли представлена в Раді Безпеки в якості її постійного члена росія, зухвало ігнорує основоположні норми міжнародного права та відверто кидає виклик ключовим міжнародним інституціями, демонструючи їхню безпорадність. Чого варта ситуація коли під час візиту до Києва генерального секретаря ООН росіяни завдали по українській столиці ракетних ударів. Абсурду ситуації додає той факт, що у чинному в даний час Статуті ООН, останні зміни до якого були внесені у 2005 р., серед постійних членів Ради Безпеки вказаний СРСР, а не російська федерація. Більше того, варто мати на увазі,

що росія є єдиною країною, яка вважається членом ООН і яка при цьому ніколи проходила процедури вступу до цієї організації.

В результаті російської агресії на території України відбуваються військові дії, в небачених від II світової війни масштабах. До конфлікту опосередковано в той чи інший спосіб залучено десятки країн. Його наслідки вже зараз відчувають щонайменше десятки мільйонів жителів планети далеко за межами Східної Європи. Напад росії на українську державу запустив процеси, які матимуть суттєві наслідки для трансформації світового порядку. В подібні моменти історії створювалися провідні міжнародні організації, зазнавали фундаментальних змін основоположні норми міжнародного права. Відповідно за результатами війни світове співтовариство серед іншого повинно наполегливо працювати над внесенням змін до Статуту ООН, з тим, що ця організація в новій геополітичній реальності могла і надалі ефективно виконувати свою роль. Вже зараз, на підставі прецедентів, які мали місце у 1963 та 1971 р. варто працювати над змінами, які б стосувалися кількості членів Ради Безпеки ООН та прийняття рішення в цій інституції. Особливу увагу в процесі реформування потрібно присвятити новому місцю росії в ній. З одного боку, повинні, в цілому, бути врегульовані інституційно-правові підстави присутності російської федерації в ООН, а з іншого боку, беручи до уваги злочинну діяльність росії як в Україні, так і в інших країнах світу, варто задуматися над пропозиціями, з якими на початку широкомасштабного вторгнення в Україну, до ООН зверталися Верховна Рада України та Президент Володимир Зеленський. Йдеться, зокрема, про потенційне виключення росію з Ради Безпеки або принаймні позбавлення її права голосу в цій інституції.

Список використаних джерел

1. Генасамблея ООН схвалила посилену резолюцію щодо порушення прав людини у Криму. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/12/17/7131683/>
2. Зеленський просить ООН забрати в Росії право голосу в Раді безпеки. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-oon-pravo-holosu-rosii/31725312.html>

ТРАНСФОРМАЦІЯ, ОНОВЛЕННЯ, ВІДНАЙДЕННЯ ... БЕЗПЕКОВИХ МОДЕЛЕЙ

3. Коментар МЗС України щодо схвалення резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Агресія проти України». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/komentar-mzs-ukrayini-shchodo-shvalennya-rezolyuciyi-generalnoyi-asambleyi-oon-agresiya-proti-ukrayini>
4. Обращение Президента Российской Федерации. URL: <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/statements/67843>
5. ООН підрахувала кількість жертв бойових дій на Донбасі. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-oon-kst-gertv-boyovyh-donbas/31110937.html>
6. Положение в области прав человека в Автономной Республике Крым и городе Севастополе (Украина). URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N16/352/57/PDF/N1635257.pdf?OpenElement>
7. Росія використала право постійного члена Радбезу – вето в ООН резолюцію про агресію проти України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosija-rada-bezpeky-oon-ukrajina-veto/31724315.html>
8. Сидоренко С. Росія фальсифікує своє членство в ООН та Радбезі? Детально про звинувачення України. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/02/8/7133682/>
9. Україна та ООН. URL: <https://ukraineun.org/ukraine-and-un/161/>
10. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
11. Чи здатна ООН об'єднати Україну. URL: <https://freeradio.com.ua/chi-zdatna-oon-ob-iednati-ukrainu/>
12. Hurak I. Rosyjska obecność militarna oraz dyplomacja rosyjska w kontekście konfliktu na wschodzie Ukrainy. *Wschód Europy. Studia Humanistyczno-Społeczne*. 2015. Nr. 2. S. 161–182.
13. Resolution adopted by the General Assembly on 27 March 2014. 68/262. Territorial integrity of Ukraine. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/455/17/PDF/N1345517.pdf?OpenElement>
14. Statement by the Secretary-General – on the 100th day of the war in Ukraine. URL: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2022-06-03/statement-the-secretary-general-the-100th-day-of-the-war-ukraine>
15. Ukraine war unleashing a 'perfect storm' of crises, warns UN chief. URL: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1116152>